

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

**SOCIO-POLITIČKE TENDENCIJE U
FEDROVIM BASNAMA**

Završni diplomski rad

Kandidat:

Alma Solaković

Mentor:

Izv. prof. dr. Drago Župarić

Sarajevo, 2020.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ROMANISTIKU
KATEDRA ZA LATINSKI JEZIK I RIMSKU KNJIŽEVNOST

**SOCIO-POLITIČKE TENDENCIJE U
FEDROVIM BASNAMA**

Završni diplomski rad

Kandidat:

Alma Solaković

Mentor:

Izv. prof. dr. Drago Župarić

Sarajevo, 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BASNA	3
2.1. Postanak i razvoj basne	3
2.2. Osobine basne	4
2.3. Teme i likovi u basnama	6
2.4. Političke tendencije u basnama	7
3. NASTANAK I RAZVOJ BASNE KOD RIMLJANA	10
4. ŽIVOT I DJELO FEDRA	12
5. SOCIO-POLITIČKE TENDENCIJE NA PRIMJERIMA FEDROVIH BASNI.....	16
5.1. Vuk i jagnje	16
5.2. Pas koji je rijekom nosio meso	17
5.3. Žaba i sunce	18
5.4. Lisica tragičnoj maski.....	19
5.5. Vuk i ždral	19
5.6. Magarac i lav u lovu.....	20
5.7. Jelen na izvoru	21
5.8. Lisica i gavran	22
5.9. Magarac i stari pastir	23
5.10. Stari lav, vepar, bik i magarac	24
5.11. Lasica i čovjek	25
5.12. Vjeran i pas	26
5.13. Žaba i bik	27
5.14. Psi i krokodili	28
5.15. Lisica i roda	29
5.16. Žabe se boje bitke bikova	30
5.17. Vuk i pas	31
6. ZAKLJUČAK.....	34
BIBLIOGRAFIJA	35

1. UVOD

Tema ovoga rada odnosi se na prikaz socio-političkih tendencija u Fedrovim basnama. Sa književne strane, njegove basne pripadaju periodu srebrnog doba, odnosno periodu od 14. do 117. n.e., kada se u samoj književnosti (a i u drugim područjima ideologije) opaža opadanje idejnog nivoa.¹ Upravo baš Fedro je taj koji nam je basnu uveo u rimsku književnost kao posebnu vrstu.

Tema je sa jedne strane zanimljiva ako se ima u vidu da je Fedro bio „pučki pjesnik“, pa prema tome i njegove su basne namijenjene širokim narodnim masama te da on na basnu gleda kao na alegorično sredstvo društvene satire. To se naročito može vidjeti u prve dvije knjige, u kojima su basne uperene protiv nasilja „moćnika“. Sa druge strane, tema je i izazovna ukoliko se ima u vidu da se basna kao književna vrsta cijela zasniva na *alegoriji* koja se naziva i produženom metaforom. Riječi se upotrebljavaju u prenesenom smislu, a pravo značenje može se otkriti jedino ukoliko zamijenimo čitave pjesničke slike drugim pojmovima. U basnama se tako jasno vidi i antropomorfizacija životinja koje se ponašaju i misle kao ljudi. Životinja u basnama postaje samo simbol pojedinih vrsta ljudi te se tako izražava piščev stav prema njima. Prema tome, zaključujemo da je *basna, dakle, na eksplicitnoj razini priča o životinjama, a na implicitnoj o ljudima i ljudskom društvu.*

Za prikaz socijalnih i političkih tendencija u Fedrovim basnama koristili smo basne iz njegove prve dvije knjige, odnosno njih ukupno sedamnaest. Ono što karakteriše Fedrove basne jeste da se u njegovim basnama životinje ponašaju kao Rimljani na prelazu iz stare u novu eru.

Što se tiče strukture rada, uz uvod i zaključak, podijeljena je na ukupno četiri tematske cjeline. Prvi dio obuhvata generalni prikaz književne vrste basne, odnosno njen postanak i razvoj, zatim njene osobine te karakteristike vezane uz same likove i teme. Drugi dio rada je prikaz nastanka i razvoja basni kod Rimljana. Treći dio obuhvata prikaz života i djela

---

¹ „Književno stvaranje se sve više odvaja od života, a tome mnogo doprinose retorske škole. Pod uticajem lažne retorike forma se njeguje na štetu sadržaja, a naravnost se zamjenjuje praznim patosom. Sve se više brišu granice između proze i poezije. pisci se ne povode više za grčkim uzorima, koliko za rimskim klasicima. U ovom razdoblju poezija prevladuje nad prozom. Književnost se širi prema provincijama, odakle potiču mnogi istaknuti pisci ovoga doba. Sve se više kvvari *sermo urbanus*: u jezik se unose nove riječi i jezik postaje italski. To je tzv. srebrna latinština. U prozu prodiru pjesničke riječi, a stil se kvvari u pravcu nadutosti.“ Dionizije Sabadoš - Zvonimir Zmajlović, *Anthologija Latina (Poezija): za više razrede klasične gimnazije, I. Tekst*, Školska knjiga Zagreb, 1975., str. 175.

Fedra, dok je četvrti dio zapravo glavni dio rada, tj. analiza socio-političkih tendencija u Fedrovim basnama i zadnji dio, zaključak koji predstavlja sintezu istraživanja.

Prema tome, osnovni cilj ovoga rada jeste prikaz socijalnih i političkih tendencija u basnama rimskog književnika Fedra i to basni iz njegove prve dvije knjige (iako se, kako ćemo vidjeti, pod njegovim imenom sačuvalo 5 knjiga koje nose naslov *Phaedri, Augusti liberti, fabularum libri* (ukupno 140 basni) u jampskim šestercima. Takve tendencije ćemo prikazati kroz karakteristike likova i tema u basnama te na osnovu samih pouka. Potrebno je spomenuti da je Fedro uvodeći u rimsku književnost novu vrstu, htio presaditi grčku Ezopovu basnu na rimsko tlo. Dakle, Fedro je najveći broj basni preuzeo od Ezopa, što i sam potvrđuje, tome je dodao i nekoliko basni iz drugih izvora, a nešto i iz svojih vlastitih.

2. BASNA

2.1. *Postanak i razvoj basne*

Čovjekov se život od pamtivijeka isprepliće sa životima ostalih živih bića, naročito životinja. Naši najdalji preci morali su loviti životinje kako bi se prehranili, ali su morali i paziti da ne postanu lovina tim istim životinjama. Kako bi se čovjek što bolje nosio s izazovima takvoga života, počeo je proučavati bića oko sebe. Tako se životinje nalaze na najstarijim zapisima čovječanstva i nikako ne čudi što su one junacima mnogih usmenih priča prenošenih s koljena na koljeno.² Historija književnosti ne može sa sigurnošću smjestiti nastanak basne u određeno vremensko razdoblje, ali je sigurna kako je to vrijeme pradavno.³ Tokom vremena priče o životinjama razvile su se i usavršile te su prerasle jednostavan prikaz koji se može naći u bajkama i mitovima.

U ranijim su se djelima životinje prikazivale baš kao takve – sa životinjskim osobinama, ponašanjem i nerazumljivim životinjskim jezikom. U novijim se djelima životinjski protagonisti ponašaju poput ljudi i služe kako bi se ocrtale ljudske osobine i navike te kako bi se ljude ponešto naučilo. Svaka životinja u takvim, novijim djelima, koja se tada mogu nazvati basnama, predstavlja određen tip ljudi, a osobine se biraju prema već postojećim ponašanjima i karakteristikama životinja. Tako je lisica lukava, lav hrabar, janje blago, a čavka brbljava.⁴ Upravo se zbog toga basna mogla koristiti kao kritika društva.

Životinje su poslužile kao prikaz raznih društvenih slojeva i, pomoću njih, ljudi su mogli uputiti suptilnu kritiku vladajućima u vrijeme kada bi otvorena borba bila pogubna. Historija književnosti ne daje tačnu informaciju o prostoru nastanka basne. Nagađa se kako je prva nastala na prostoru Indije i istočnoga Mediterana, ali se o pravim basnama počinje pričati tek nakon što su ih Grci prihvatili i uljepšali. U širenju basne pomogli su i Arapi, a kada su je oni donijeli ostalim europskim narodima, njezina popularnost počela je nesmetano rasti. Kao prvi ozbiljni basnopolisac ističe se Ezop, koji je, pretpostavlja se, živio u 6. stoljeću prije nove ere. Njegove su basne obišle svijet, a obilaze ga i danas. Najpoznatije su svakako Lav

---

² Milan Crnković, *Dječja književnost. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967., str. 164.

³ Nada Lagumdžija, *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti*. Drugo dopunjeno izdanje. Hena Com, Zagreb, 2000., str. 15.

⁴ Milan Crnković, *Dječja književnost. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967., str. 164.

i miš, Magarac, Pijetao i lav te Dvije žabe i mnoge druge. Uz Ezopa, kao najstariji basnopisci ističu se još i Herodot, Enije i Horacije, a Aristotelu možemo zahvaliti na klasificiranju basne kao književne vrste.⁵

Basne su veoma često viđena pojava i u prispodobnoj književnosti (prilikama), pogotovo u srednjem vijeku i 17. st. Najpoznatiji pisci takvih basni bili su Matija Divković, Pavao Posilović, Juraj Habelić te Stipan Jajčanin.⁶ U njihovim pričama nalazimo snažnu kršćansku ideju i vrijednosti. Od novijih basnopisaca važno je spomenuti Jeana de La Fontainea, Ivana Andrejeviča Krilova, Gottholda Ephraima Lessinga te Gustava Krkleca.⁷ Zahvaljujući njima, basna se počela izrazito cijeniti, njegovati i poštovati. Većina basnopisaca posezala je i poseže za idejama starijih kolega jer su tipovi ljudi predstavljeni u basnama vječni pa je tako i basna najmanje mijenjana književna vrsta.

2.2. Osobine basne

Iako se basne svakodnevno spominju bez nesporazuma ili nejasnoća, one su zapravo teorijski poprilično zapostavljene. Njihov postanak nije do kraja pojašnjen, klasifikacija basni ne postoji, a niti one same nisu potpuno proučene. Ipak, opća definicija basne može se izvesti i ona kaže kako je basna: *sažeta mala epska forma s poentom (poučnom, moralnom porukom) i alegorijskim smislom koji se otkriva u isticanju važne misli o životu, tj. u isticanju ljudskih nedostataka i mana. Likovi su nositelji radnje, obično životinje (nekad stvari i biljke) koje su po nekim karakteristikama samo alegorijsko sredstvo u prikazivanju karakternih crta čovjeka.*⁸

Usprkos tome što se u basnama jasno pokazuju neke osobine karakteristične za životinje, to nije njihov primarni cilj. Basne najprije izražavaju istinu o ljudima i njihovim vrlinama i manama. Životinje u njoj predstavljaju tipove ljudi koji posjeduju određene osobine, pripadaju nekom staležu ili se ponašaju na određen način. Zato se za basnu kaže kako se ona u potpunosti zasniva na *alegoriji*. Alegorija se naziva i produženom metaforom. Riječi se

---

⁵ Nada Lagumdžija, *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti*. Drugo dopunjeno izdanje. Hena Com, Zagreb, 2000., str. 16.

⁶ Zdenko Škreb, Ante Stamać, *Uvod u književnost – teorija, metodologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998., str. 189.

⁷ Milan Crnković, *Dječja književnost. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967., str. 165.

⁸ Zvonimir Diklić, *Književnoznanstveni i metodički putokazi nastavi književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 70.

upotrebljavaju u prenesenom smislu, a pravo značenje može se otkriti jedino ukoliko zamijenimo čitave pjesničke slike drugim pojmovima. U basnama se tako jasno vidi i antropomorfizacija životinja koje se ponašaju i misle kao ljudi. Životinja u basnama postaje samo simbol pojedinih vrsta ljudi te se tako izražava piščev stav prema njima. Prema tome, zaključujemo da je *basna, dakle, na eksplicitnoj razini priča o životinjama, a na implicitnoj o ljudima i ljudskom društvu.*⁹

Na čitaocima je da tu alegoriju i implicitno značenje shvate i premjeste sferu razmišljanja na svoju širu ili užu okolinu. *Basna je književna vrsta pisana u prozi ili stihu. Jedno od njenih obilježja je sažetost građe, što joj omogućuje upotreba principa apstrahiranja i apstraktnosti pri komponiranju.*¹⁰

Za samu basnu nije bitno je li pisana u obliku proze ili poezije, ali je većina najpoznatijih pisaca pisala stihom. Prozni je diskurs njegovao Ezop, a postoje i basne u kojima je samo pouka stihovana.¹¹

Iako može biti u stihovima, basna pripada pripovjednoj prozi te je odlikuju elementi epske strukture – događaj, likovi i fabula. Osobina apstrahiranosti dolazi do izražaja u broju epizoda. Čitava se basna zasniva na jednom cjelovitom događaju (vrlo rijetko radi se o dva ili tri povezana događaja). Budući da je glavno sredstvo izražavanja likova i jedno od glavnih kompozicijskih sredstava u basnama dijalog, one su obilježene snažnim dramskim elementima. *U njoj se ostvaruje konflikt (karakterističan za dramski rod) koji ne poprima jače dramske razmjere i ne doživljava razvojne faze kao u dramskom djelu, ali čini jezgru fabule.*¹² Budući da se radi o kratkoj i sažetoj epizodi, ne očekuju se golemi dramski razmjeri, ali u basnama se jasno mogu razaznati osnovni dramski elementi – uvod, zaplet i rasplet. Uvod se uglavnom svodi na jednu jednostavnu rečenicu koja jasno i bez kompliciranih objašnjenja uvodi čitatelje u radnju *in medias res*.¹³ Nakon kratkoga uvoda slijedi zaplet (fabula) te rasplet, koji su sročeni dijaloški – likovi razgovaraju i tako se prikazuje cijela radnja. Osim ta tri osnovna elementa, basna sadrži još i pouku (moral). Pouka može biti u obliku riječi, postupaka ili događaja koji govore što čovjek treba raditi i kako se

---

⁹ Tvrtko Čubelić, *Narodne pripovijetke*, ŠIZ „Zrinski“, Zagreb, 1980., str. 77.

¹⁰ *Ibid.*, str. 77.

¹¹ Helena Sablić Tomić, „*Tipologija basne*“, *Zlatni danci 4 – Basne*. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 214.

¹² Dragutin Rosandić, *Metodika književnog odgoja*. Temeljni metodičkknjiževne enciklopedije, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 487.

¹³ Janja Prodan, „*Stilski elementi u basnama*“, *Zlatni danci 4 – Basne*. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 15.

treba ponašati.¹⁴ Poenta ili pouka može stajati na različitim mjestima u basni, a to su njen početak ili kraj. Također može biti i sakrivena poruka. Ukoliko se to dogodi, čitalac mora uložiti sav svoj trud kako bi iščitao pouku skrivenu u naraciji. Takve basne izričito trebamo cijiniti jer vježbaju čitaočevu maštu i moć zaključivanja.

Ukoliko basna može zadržati našu pozornost zanimljivom pričom, a uz to i suptilno poučiti čitaoca nečemu, tada je dostojna svoga opisa i naziva. Neke od dodatnih osobina basne jesu *ahistoričnost* i *ageografičnost*. Za basnu je nebitno u kojem se vremenu i na kojem prostoru nalazi. Budući da govori o bezvremenskim, univerzalnim ljudskim vrijednostima i osobinama basna prije svega služi otkrivanju općeljudske istine skrivene ispod jednostavne priče. Prije je ta prikrivenost služila basnopiscima kao dobar veo kojim su skrivali kritiku društva, ali, nije sve toliko ozbiljno i od životne važnosti u basnama. One imaju i moć da nas zabave. Ismijavaju naše mane i nedostatke te su pune ironije i humora. Svaka se basna služi: „*sredstvima komičnog izražavanja, ona je mala komedija.*“¹⁵

2.3. Teme i likovi u basnama

Kao što je već ranije spomenuto, basne uvijek obiluju općeljudskim i bezvremenskim vrijednostima i temama. Motivi u basnama postali su internacionalni te svaki novi basnopisac poseže za već postojećim inspiracijama. Naravno, basnopisci ne slijede slijepo sve postavke postojećih modela. Prilagođavaju ih mjestu u kojemu žive i vremenu u kojemu stvaraju. Kada se u obzir uzmu navedene različitosti, basne se ipak mogu tematski podijeliti u dvije vrste prema svojim sličnostima:

- prve su basne koje govore o čestim ljudskim osobinama kao što su *lukavost, neznanje, glupost, poštenje* i slično;
- drugoj skupini pripadaju basne koje govore o *konkretnim društveno-političkim izvanjskim prilikama* kao što su društveni odnosi i staleži.¹⁶ Govore o osobinama ljudi i situacijama koje se događaju svaki dan te pokušavaju pokazati kako bi se ljudi trebali odnositi jedni prema drugima s ciljem poboljšanja odnosa u društvu.

---

¹⁴ Bruno Bettelheim, *Smisao i značenje bajki*, Roditeljska biblioteka 4, Zagreb, 2000., str. 32.

¹⁵ Dragutin Rosandić, *Metodika književnog odgoja. Temeljni metodički književne enciklopedije*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 487.

¹⁶ Helena Sablić Tomić, „*Tipologija basne*“, *Zlatni danci 4 – Basne*. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 212-213.

Likovi su nadasve slabo psihološki okarakterizirani, tj. nisu složeni po svojoj etičkoj strukturi. Nositelji su osnovnih ljudskih osobina i cijeli su poistovječeni s tom osobinom.¹⁷

Svaki čitalac odmah može prepoznati je li lik crn ili bijel. Na jednu stranu smještaju se likovi s pozitivnim osobinama, a na drugu oni s negativnim osobinama. Nije ih teško uočiti jer su poprilično plošni, a služe kao simboli onoga što se na njima najviše prepoznaje. Čitava se pozornost basne, umjesto na događanju, nalazi na ocrtavanju pojedinih likova životinja koji predstavljaju neke ljudske osobine ili navike. Glavni likovi basni većinom su životinje, ali to mogu biti i biljke te stvari i pojave (smrt, nebo i slično). Ipak, bez obzira na oblik glavnoga lika basne, on uvijek služi kao poveznica s ljudima i njihovim osobinama.

Zaključno o općenitim postavkama basne, Zvonimir Diklić kaže kako bi ona trebala biti *jednostavna, živa, uzbudljiva, slikovitih i sažetih opisa mjesta i osoba, s blago ironičnim odnosom prema njoj uz šaljivu intonaciju pomoću koje se odlikuju humoristične situacije*.¹⁸ Dakle, iako basna govori o važnim ljudskim osobinama i nadasve je poučna u svojoj srži, ne bismo je trebali shvaćati preozbiljno samo zato što joj je jedna od glavnih osobina poučnost. Najbolje je zabaviti se čitajući je, a usput možemo pokušati zapamtiti neke lijepo ideje koje svakako nisu suvišne, ukoliko nas pokušavaju učiniti boljima. Jedan od basnopisaca čija nas djela mogu zaista zabaviti, ali i učiniti boljim ljudima svakako je i *Pheadrus Augusti Liberti*.

2.4. *Političke tendencije u basnama*

Kao što je već rečeno, basne su alegorijske priče u kojima se životinje ponašaju kao ljudi, zamjenjujući ih i personificirajući njihove moći, vrline i slabosti - iz čega onda proizlaze neke pouke za moralni odgoj. U početku basne su bile tvorevine pučke mudrosti, usmeno prenošene i lako sažimane u poslovice, a kasnije se sakupljaju i autorski dopunjuju u djelima Ezopa, Fedra, Lukijana, La Fontainea, Krilova, itd. Za basne se može reći da su toliko pametne i pravedne u oslikavanju ljudskih karaktera, koliko su netačne u pripisivanju tih karaktera životinjama.

Prije nego što su u novije doba postale samo poučne dječje priče, basne su bile „ozbiljna“ literatura za etičko-kritičko prosvjećivanje odraslih. U toj funkciji ukazuju se dvije važne činjenice: prvo, basne preko likova životinja najprije govore o odnosima moći među ljudima

---

¹⁷ Zvonimir Diklić, *Književnoznanstveni i metodički putokazi nastavi književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 70.

¹⁸ *Ibid.*, str. 33.

i drugo, basne često nastaju i sa zanimanjem se čitaju u vremenima strahovlada, kada se istine o moćnicima mogu bez veće opasnosti kazivati samo u metamorfozama i metaforama.

Evo nekoliko primjera iz Ezopovih basni:

- Kada je lisica predbacivala da uvijek rađa samo jedno, odgovori joj ona: „Jedno, ali lava“.
- Kada su na skupštini životinja zečevi rutavonošci predlagali i tražili da sve životinje imaju jednaka prava, lavovi im rekoše: „Vaše riječi, dragi rutavonošci, trebaju pandže i zube, koje mi imamo.“
- Male su ptice odgovorile kukavici, kada ih je pitala, zašto je izbjegavaju: „Zato što ćeš biti jednom jastreb.“
- Kada vuk nađe zalutalo janje, nije ga odmah pograbio snažnom šakom, nego ga je htio pojesti sa nekim opravdanim razlogom. Stoga mu reče ovo: „Prošle si me godine silno izgrdio“. Ono mu je plačući vikalo: „U to vrijeme ja nisam ni bio na svijetu“. Vuk na to odvrati: „Ali mi paseš livadu.“ Janje će na to: „Oštre hrane još nisam upoznao“. Tada će opet vuk: „Ali piješ iz mog izvora“. Ono mu odvrati: „Nikad još nisam pio vode, jer mi je mlijeko moje majke i hrana i piće.“ Vuk ga pograbi i žderući reče: „Neću tako dugo čekati bez ručka, iako ti svaki moj prigovor pobijaš.“¹⁹

Očigledno je u pravu Carl Schmitt kada kaže - naglašavajući ujedno da je „pravo neprijateljstvo moguće samo među ljudima“ - „kako se većina bajki o životinjama može izravno tumačiti političkim prilikama i kako se gotovo sve one odnose na aktuelna politička stanja; npr. problem napada u bajci o vuku i ovci; problem krivnje u Lafontaineovoj bajci o krivnji za kugu, čemu je naravno kriv magarac; problem „međudržavnog pravosuđa“ u bajci o životinjskim skupinama, u kojima lav odmah pita prema kojim će pravilima sudac suditi...“²⁰

---

¹⁹ Od ukupno 426 Ezopovih basni (izd. Zagreb, 1951), 310 ih ima za protagoniste životinje i u velikoj većini njih posrijedi su odnosi između jakih i slabih te lukavih i naivnih bića - pri čemu nije slučajno da su najčešći protagonisti lav, lisica, vuk, pas i zmija.

²⁰ Schmitt, C.: *Pojam politike*, Zagreb, 1943., str. 38, 37. U *Der Leviathan*, str. 77, tvrdi se da metafore iz svijeta klasičnih basni sadrže čitavu jednu realističku teoriju politike i međunarodnog prava. Uistinu, nijedan pisac nije nakon *Ezopa* tako uspješno "upotrijebio basne radi uticanja na život građana, čineći ih pravim političkim instrumentima", TDC (pedagoški dossier), no. 685/1994., Paris, str. 8.

Uz takve basne što govore prikriveno o političkoj moći postoji i manje poznata vrsta izričito političkih basni - ponekad zvana „životinjska epika“ koja cinično ili moralistički prikazuje odnose između političkih moćnika i oko njih.

Pretečom posljednjeg literarnog roda može se smatrati parodijski pjev „Batrahomiomahija“ (grč. Βατραχομιομαχία) („Boj žaba i miševa“), kojim se tajnoviti grčki autor iz 6. st. prije Krista po svemu sudeći izrugivao „Homerovoj Ilijadi“. Priča počinje tako što žablji kralj Fizignatos nosi miša Pribarpaksa prema vodi i skrivlja njegovu smrt utapanjem, na šta onda narod miševa objavi rat narodu žaba i nastade među njima bjesomučan boj. Božica Atena odbija pomoći i jednim i drugim, budući da joj miševi grickaju haljine, a žabe kvare san; ali kada zaslugom junaka Meridarpaksa miševi steknu prednost, sam Zeus stane na stranu simpatičnih žaba šaljući im svoj grom i rakove za saveznike, pa su miševi naposljetku potučeni.

Dalje, najznačajnije srednjovjekovne političke basne jesu one iz velikog ciklusa priča o liscu (12.-13. st.), u raznim njegovim verzijama, između ostalog francuski „Roman de Renart“ i njemački „Reinhart Fuchs“ što na neki način završava psihološkom studijom lisičine naravi u „Volpone“ Ben Jonsona. Ciklus su zasigurno stvorili klerici i on parodira viteške mitove, pa onda i tipične likove seljaka, svećenika i građana toga doba, kroz spletove svađa, nadmudrivanja, intriga, erotskih pustolovina i svih mogućih nepodopština.

Izravnu političku upotrebu životinja u književnosti nalazimo i u kasnim La Fontainovim satirama o dvoru, birokraciji, kleru i ambicioznim buržujima. Također, u „Košuta i pantera“ J. Drydena (1685.) sa odbranom katoličanstva pred anglikanizmom, u dječjoj zbirci „Uncle Remus“ J. Ch. Harrisa (1880.) sa povijesnim iskustvom crnih robova u Americi, i dr.

3. NASTANAK I RAZVOJ BASNE KOD RIMLJANA

Razvoj basne kod Rimljana ne može se pratiti onako dugo i sa puno pojedinosti kao kod Grka. Rimski pisana književnost počinje tek prvih godina druge polovine 3. vijeka stare ere. Najstarija poznata basna na latinskom jeziku zabilježena je tek krajem 3. ili početkom 2. vijeka stare ere nekoliko vijekova poslije prvog pomena basne kod Grka i zapisivanja najstarije basne na grčkom jeziku koja je sačuvana. Međutim, nije isključena mogućnost da su Rimljani znali za basne i pričali ih mnogo prije nego što se počela razvijati njihova pisana književnost jer je i kod njih kao i kod drugih naroda postojala narodna književnost predavana usmenom tradicijom i narodni saturnijski stih. O toj usmenoj književnosti ima vrlo malo podataka. Zna se samo po onome što spominju antički pisci, da je obuhvatala *tužbalice* i *pjesme u slavu predaka*, pjevane prilikom održavanja gozbi uz muziku koje bi odgovarale našim narodnim junačkim pjesmama.

Rimski pisana književnost već od svog nastanka tijesno je vezana za djelo grčkih književnika koji su, naročito, pisci popularno filozofskih poučnih spisa i historičari, upotrebljavali basne da bi objasnili svoje izlaganje ili dokazali neko tvđenje tako da je basna u rimsku pisano književnost ušla ne iz domaće usmene tradicije kao što je bio slučaj kod Grka, nego preko grčkih uzora koje su Rimljani podržavali.

Prva danas poznata basna na latinskom jeziku sačuvana je u fragmentima pjesnika *Enija*. Enije je u jednoj satiri (a rimska satira nije prvobitno imala satiričnu tendenciju kao danas nego se tim imenom nazivala zbirka raznih sastava poučne sadržine u stihu pa onda i svaki sastav u takvoj zbirci) ispričao basnu o ševi kao dokaz da se ne treba pouzdati u tuđu pomoć nego sam završavati svoje poslove postupajući na taj način onako kao i njegovi prethodnici, grčki pisci koje je podržavao. I drugi rimski pisci republikanskog doba u čijim se djelima navode basne upotrebljavaju ih u istom smislu. Tako je *Lucilije* u jednoj satiri ispričao basnu o lavu pred čijom pećinom ima tragova životinja koje su u nju ušle, ali ne i onih koje su odatle izašle. Na isti način basne upotrebljavaju *Horacije* i *Livije*²¹. Horacije je ispričao nekoliko basni (o poljskom i gradskom mišu, o konju i jelenu, o žabi i vuku, o lisici koja je ušla u žitnicu i toliko se najela da nije mogla izaći napolje), dok *Livije* u svojoj *Historiji*

---

²¹ Tit Livije (lat. *Titus Livius* rođen je u današnjoj Padovi oko 59. god. st. e., a umro je 17. god. n.e.). Autor je monumentalne historije rimske države i naroda i bio je najveći historičar Augustovog doba rimske književnosti.

Rima priča kako je poznati državnik Menenije 494 g. st. e. basnom o stomaku i udovima privolio pobunjene plebejce da prekinu izgradnju svog grada i vrate se u Rim.

Ali kako su u upotrebi basne Rimljani bili zavisni od Grka, koji su samo koristili basne nastale u prošlosti, oni su imali pisca koji je pisao nove basne. To je bio *Fedro*. Pisci starog vijeka uopšte ne govore o Fedru, čak s jednim izuzetkom, to je epigramatičar Marcijal, ne spominju ni njegovo ime. Zbog toga su Fedrove basne jedini izvor koji nas obavještava o njegovom životu i radu, naročito predgovori i pogovori za pojedine knjige. Podaci koji u njima nalazimo nisu mnogobrojni ali su ipak dovoljni da nas obavijeste odakle je bio i kako je živio i da daju poneki detalj iz njegovog života.

4. ŽIVOT I DJELO FEDRA

FEDRO (Phaedrus) je rođen oko 15. god. st. e. u Makedoniji, porijeklom je, kako izgleda, bio Makedonac ili Grk, a na to nas upućuje njegova postojbina i ime, grčki pridjev sa značenjem *svijetao, sjajan*, ali se osjećao kao Rimljanin, jer kako sam kaže želi svojim radom da ispuni jednu prazninu u rimskoj književnosti i tako je uzvisi do nivoa Grčke.

Sam Fedro ne spominje svoju godinu rođenja, ali se ona može približno odrediti. Rano je došao u Italiju, možda i u Rim, i tu se školovao pošto je samo tu kao dječak mogao u školi čitati djela pjesnika Enija, na koja pravi aluziju na jednom mjestu. Enijeva djela, međutim prestala su, kako kaže *Kvintilian*, da budu školska lektira uskoro poslije smrti Vergilija i Horacija, dakle posljednjih godina I. st. stare ere, što znači da je Fedro došao u Italiju najkasnije prvih godina prve decenije I. st. stare ere, te je iz toga izveden zaključak da je on rođen oko 15 g. st. e., sam Fedro ništa ne govori o svom društvenom položaju i zanimanju. Po naslovu sačuvane zbirke njegovih basni, *Ezopske basne*, vidi se da je bio rob i oslobođenik cara Avgusta.

Fedro je rano počeo pisati basne na jeziku koji su govorili obrazovani Rimljani na prelazu iz stare u novu eru, i u senaru, stihu od 6 jambova koji se mogu zamjenjivati stopama od 2, 3 ili 4 sloga i koji odgovara ritmu tog jezika. Taj su stih, mnogo prije njega upotrebljavali i rimski pisci komedija koji su također pisali govornim jezikom.

Prije 31. g.n.e., godine koje je *Sejan*²² bio pogubljen, objavio je jednu knjigu basni zbog koje ga je izgleda Sejan tužio. Za tom prvom knjigom izašle su jedna za drugom, još 4, tačno onoliko koliko je pod njegovim imenom sačuvano i koliko spominje *Avijan*, rimski pisac sredine 4. st. n.e., samo vrijeme njihovog objavljivanja nije poznato. Zbog nekih basni, vjerojatno političkog sadržaja, bio se zamjerio Sejanu, komandantu Tiberijeve garde, bio izveden na sud i možda osuđen. Svojim djelima stekao je kako sam kaže, dosta prijatelja koji su ga pomagali i štitili i nekima od njih posvetio je pojedine knjige basni. Isto tako stekao je i dosta neprijatelja na koje se žali u nekim basnama, ali o kojima ništa određeno ne govori.

---

²² Lucije Elije Sejan, lat. *Lucius Aelius Seianus* uobičajeno poznat kao Sejan (20. pr.n.e - 18. oktobar 31. god.) bio je ambiciozni vojnik, prijatelj, ali i osoba od posebnog povjerenja rimskog cara Tiberija. Potekao je iz obitelji konjičkih časnika, a uspeo se na vlast zahvaljujući bezgraničnom carevom povjerenju u njega, kao i osobnom beskrupuloznošću u uklanjanju svakoga ko bi mu stao na put. Posebnu moć imao je kao zapovjednik careve osobne tjelesne garde, pretorijanaca, čiji je zapovjednik bio do svoje smrti. Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Lucius-Aelius-Sejanus>. (26. 4. 2020.)

Kada je završio četvrtu knjigu basni bio je, kako sam kaže, već stariji čovjek i možda živio u teškim prilikama.

Fedro je nadživio Tiberija i Kaligulu i umro, misli se, za vrijeme vladavine cara Klaudia oko 50 g.n.e. Na nekoliko mjesta u basnama Fedro se žali na težak život i svoju zlu sreću na nerazumijevanje savremenika za basne koje piše, iako ih neki upotrebljavaju u svojim spisima, ali u isto vrijeme izražava i nadu da će se Fortuna jednom zastidjeti zbog nepravde koju mu je učinila i da će njegovo djelo trajati sve dok djela rimskih književnika budu cijenjena. Morao je međutim dugo čekati da se to ostvari, a tome zaboravu doprinio je nehotice i on sam.

Seneka u jednom pismu pisanom oko 43 g.n.e, još za vrijeme Fedrovog života, nešto više od jedne decenije poslije objavljivanja prve knjige basni, piše da Rimljani još nisu uopšte pisali basne, ali su njegove basne ipak čitane i toliko omiljene i poznate bile da se u nekim natpisima nalaze reminiscencije na njih. One su prepričane u prozi ponekad tako da im se lako može vratiti prvobitni oblik. Od tih proznih basni i basni iz nekih drugih zbirki na latinskom jeziku, koje sada nisu sačuvane, oko 400 godine postala je zbirka basni na latinskom jeziku koja je u zapadnoj Evropi kroz cijeli srednji vijek bila čitana i po kojoj su rađene mnogo manje zbirke, ali u kojoj nije spomenuto Fedrovo ime. Zbog te prozne zbirke prave Fedrove basne pale su u zaborav.

Otpribliže su tek 15 vijekova kada je talijanski filozof *Nikolo Peroti* dobio sada izgubljen rukopis Fedrovih basni iz kojeg je prepisao nekoliko, i taj njegov prepis postoji i danas i koristi se pri rekonstrukciji Fedrove zbirke. Prvo štampano izdanje Fedra objavljeno u Francuskoj 1596. godine po jednom rukopisu iz 10 vijeka, otkrilo je učenom svijetu djelo prvog rimskog basnopolisca. Tim izdanjem počinje rad na proučavanju Fedrovih basni i rekonstrukciji njegove zbirke koja i pored truda mnogih ljudi koji su je proučavali još nije dobila svoj prvobitni oblik. Iako je, sačuvano pet knjiga basni, koliko ih je svega bilo i u starom vijeku, Fedrovo djelo nije u cjelini došlo do nas. U četvrtoj knjizi postoje očevodne praznine pošto ima nepotpunih basni. Takva je u prijevodu basna *Mačak koga su nosile maske*. Sve knjige nisu iste veličine - dok prva npr. ima 31. basnu, u drugoj ih ima svega 8, i što je naročito važno nedostaju basne za koje sam Fedro pod izgovorom govori da ih je napisao. U prologu za prvu knjigu, Fedro spominje basne u kojima drveće govori, a u prologu u 4 knjizi basne o Ezopu. Danas međutim takvih basni nema u navedenim knjigama. Fedrovih basni kojih sada nema u knjigama sačuvanih pod njegovim imenom, ima

nesumnjivo u proznim zbirka rimskih basni ali one još nisu pouzdano izdvojene. Kako sam kaže u prologu, Fedro je počeo prevođenjem i stavljanjem u stih Ezopovih basni, pri čemu je ponekad smisao izmijenjen i basna izgubljena od prvobitne ljepote.

Kao i svi njegovi savremenici tako je Fedro obrazovanje stekao u školi retora gdje je upoznao djela rimskih i grčkih pisaca koja su mu poslužila kao uzor za rad i izvor za sastavljanje zbirke basni u kojima se vježbao u usmenim sastavima i naučio da piše, u kojima je najzad upoznao i učenja filozofa koja se uočavaju u poukama datim uz svaku basnu. Same basne sastavio je po svim propisima retorike - najljepši primjer za to su basne *Stari lav, Vepar, vuk i magarac*. Među njegovim basnama ima retorskih vježbanja - npr. *Pisac* (Dodatak 5) i *Vrijeme*, reklamacija - npr. *Fedro* (Knjiga IV 7) i *Pisac* (Dodatak 2), dok su neke u takvom obliku da izgleda kao da nisu završene, npr. *Pisac*, (Dodatak 7).

Grčke basne sa političkom tendencijom, npr. *Žabe traže kralja*, postale u doba unutrašnjih borbi u grčkim državama u vrijeme kada se narod borio sa plemićima za politička prava, bile su povod da i Fedro piše slične basne. Političku tendenciju imale su, *Krava, Koza i Lav, Orao i vrana i Magarac i stari pastir* ali nam njihov pravi smisao nije jasan zato što nismo obavješteni o događajima na koje Fedro pravi aluziju.

Fedrovo neodređeno spominjanje protivnika koji ga gone unijeto je u basne možda po ugledu na grčke pisce jamba koji se u svojim pjesmama također žale na svoje protivnike. I moralna shvatanja izražena u poukama datim uz basne uzeta su iz grčkih izvora i odaju *kiničko-stojička shvatanja* (uzdržljivost, pravednost, pokoravanje sudbini) i zato se po njima ne mogu donositi zaključci o njegovim ličnim shvatanjima, koja se međutim odražavaju u poukama koje je on sam dao. Njegovih pouka ima u basnama *Vuk i pas, Konj i vepar, Bradate koze, Pjesnik* (Dodatak 2) iz kojih izbija odlučnost, slobodoljublje, pomirenost sa sudbinom i težnja da se ne izađe van onoga što su Bogovi ljudima odredili.

Izvori koje je Fedro koristio radeći svoje basne mnogi su i raznovrsni. Najprije se držao Ezopova tipa životinjske basne, a kasnije ga je proširivao originalnim pričicama iz života, povijesnim i savremenim anegdotama, pjesmama opisnog ili poučnog sadržaja. U cjelokupnom zborniku možemo razabrati tri vrste basni: prijevode i parafraze Ezopovih, anegdote sa moralističkom tendencijom (svježe sa živim opisima mjesta, osoba, događaja,

te su možda najosobniji dio Fedrova djela) i preostale basne, koje su ezopovske, tj. vjerne grčkoj vrsti, ali ipak sa novim sadržajima.²³

Fedro je prvi basnopisac rimske književnosti, tvorac jednog novog roda u njoj, čime je ispunio jednu njenu prazninu. To je prva njegova zasluga, i ne mala koje je bio svjestan i zbog koje se s pravom ponosio. Druga, ne manja mu je zasluga što je uticao blagotvorno na evropske basnopisce novog vijeka, i to najbolje pokazuje da njegovo djelo ima trajnu ljepotu i draž.

---

²³ Vladimir Vratović, *Rimska književnost*, Biakova, Zagreb, str. 270.

5. SOCIO-POLITIČKE TENDENCIJE NA PRIMJERIMA FEDROVIH BASNI

Ovo poglavlje predstavlja suštinu rada u kojem ćemo nastojati dati prikaz socio-političkih tendencija u sveukupno sedamnaest Fedrovih basni. Za svaku prikazanu basnu dali smo njen prijevod na bosanskom jeziku, a za analizu socio-političkih tendencija vodili smo se činjenicom da životinje u basnama predstavljaju simbol pojedinih vrsta ljudi te se tako izražava piščev stav prema njima.

5.1. *Vuk i jagnje*

Prijevod: Na isti potok dođoše vuk i jagnje nagnani žeđu. Vuk stajaše gore, a jagnje daleko niže njega. Tada, podstaknut *nezasitnom proždrljivošću*, razbojnik potraži povod za svađu. „Zašto si mi“, rekne, „zamutilo vodu koju pijem?“. Uplašeno jagnje odgovori: „Kako mogu, molim, da učinim ono na šta se žališ, vuče? Ka meni od tebe teče voda da pijem“. Odbijen snagom istine, vuk rekne: „Prije šest mjeseci si me grdilo.“ Jagnje odgovori: „Pa tada još nisam bilo ni rođeno.“ „Tvoj me otac, Herkula mi, tada grdio“, rekne vuk, zgrabi jagnje, rastrgne ga i ono pogine nevino.²⁴

Lat. *Lupus et Agnus*

*Ad rivum eundem lupus et agnus venerant,
siti compulsi. Superior stabat lupus,
longeque inferior agnus. Tunc fauce improba
latro incitatus iurgii causam intulit;
'Cur' inquit 'turbulentam fecisti mihi
aquam bibenti?' Laniger contra timens
'Qui possum, quaeso, facere quod quereris, lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor'.
Repulsus ille veritatis viribus
'Ante hos sex menses male' ait 'dixisti mihi'.
Respondit agnus 'Equidem natus non eram'.
'Pater hercle tuus' ille inquit 'male dixit mihi';*

---

²⁴ Phaedrus, *Fabulae Aesopiae (Phaedri Augusti Liberti Liber Fabularum*, ed. A. Guaglianone, 1969).

atque ita correptum lacerat iniusta nece.

Haec propter illos scripta est homines fabula
qui fictis causis innocentes opprimunt.²⁵

Analiza: Ova basna napisana je u formi dijaloga između dva lika: vuka i jagnjeta. Stereotipne, odnosno uobičajene osobine likova su, da je vuk simbol zlobe, dok jagnje simbolizira nevinost. Basna prati razgovor između glavnih likova pri tome naglašavajući negativne osobine vuka sa jedne strane, a pozitivne jagnjeta sa druge strane. Prikazujući vuka kao tiranina i napasnika, Fedro ukazuje na negativne osobine koje vladaju u društvu. Ukazujući na vuka kao tiranina i lika sklonom nasilju bez vidljivog razloga, on ukazuje na ljude koji imaju takve osobine u društvu. Nasuprot vuka je jagnje, kao simbol mirnoće, nevinosti, koje ne zna kako da se brani od nasilnika, te pokušava lijepim riječima da mu ukaže na to. Ukoliko prenesemo ovu basnu u period Fedra, pod jagnjetom treba shvatiti Fedra, a pod vukom Sejana, svemoćnog prefekta pretorijanca (garde cara Tiberija) koji je pjesnika otjerao u progonstvo. Fedro je u basni nalazio priliku da u zavijenoj formi kaže istinu koja se nije smjela reći (otvoreno).

5.2. *Pas koji je rijekom nosio meso*

Prijevod: Zaslužno izgubi svoje onaj koji želi tuđe. Dok je, plivajući rijekom pas nosio komad mesa, u vodenom ogledalu ugleda svoju sliku, pa, misleći da drugi pas nosi drugi komad mesa, htjede da mu ga otme, ali se njegova *gramzivost* prevari: ispusti meso koje je držao u ustima, a nije mogao dohvatiti ono za kojim je težio.

Lat. *Canis per Fluvium Carnem Ferens*

*Amittit merito proprium qui alienum adpetit.
Canis, per fluvium carnem cum ferret, natans
lymp harum in speculo vidit simulacrum suum,
aliamque praedam ab altero ferri putans
eripere voluit; verum decepta aviditas
et quem tenebat ore dimisit cibum,
nec quem petebat adeo potuit tangere.*

---

²⁵ Phaedrus, *Ibid.*

Analiza: Glavni lik u ovoj basni je pas, koji simbolizira osobine gramzivosti, nezasićenosti i pohlepnosti. Obzirom da životinje često u Fedrovim basnama oslikavaju Rimljane na prijelazu iz stare u novu eru, u ovoj basni pas predstavlja onoga koji se dograbio vlasti, ali njegova pohlepa, i kako to već biva nezadovoljstvo onim što već ima dovest će ga do toga da će izgubiti i ono „sigurno“.

5.3. *Žaba i sunce*

Prijevod: Ezop vidje dobro posječenu svadbu svog susjeda kradljivca, pa odmah počeo da priča:

„Kada se, nekada, sunce htjelo ženiti, žabe su podigle viku zvijezda. Uzbuđen vikom, Jupiter upita za uzrok žalbe. Tada jedan od stanovnika bare rekne: „Sada jedno sunce sasušiti sve bare i nagoni nas, bijedniče, da umiremo u našem isušenom staništu. Šta li će biti ako rodi djecu?“

Lat. *Ranae ad Solem*

*Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus, et continuo narrare incipit -
Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
clamorem ranae sustulere ad sidera.
Convicio permotus quaerit Iuppiter
causam querellae. Quaedam tum stagni incola
'Nunc' inquit 'omnes unus exurit lacus,
cogitque miseram arida sede emori.
Quidnam futurum est si creavit liberos?'²⁶*

Analiza: Sunce predstavlja personifikaciju nekog državnog moćnika, odnosno nekoga ko se služi nečasnim radnjama, manipuliše, krade i sl., dok su sa druge strane žabe sinonim za nemoćan narod, odnosno potlačene koji su svjesni da protiv istog nemaju izbora, te se žale, tj. dižu bunu kako njegovi potomci ne bi došli na njegovo mjesto.

---

²⁶ Phaedrus, *Ibid.*

5.4. *Lisica tragičnoj maski*

Prijevod: Lisica slučajno ugleda tragičnu masku pa rekne: „O kako lijepo lice, ali nema mozga!“

Basna je ispričana za one kojima je Fortuna dala čast i slavu, ali im je oduzela pamet.

Lat. *Vulpes ad Personam Tragicam*

*Personam tragicam forte vulpes viderat;
quam postquam huc illuc semel atque iterum verterat,
'O quanta species' inquit 'cerebrum non habet!'
Hoc illis dictum est quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.²⁷*

5.5. *Vuk i ždral*

Prijevod: Onaj ko od nepoštenih traži nagradu koju je zaslužio, dvaput griješi: prvo, što nedostojne pomaže, a zatim što poslije ukazane pomoći traži nagradu.

Vuk, kada mu se progutana kost zaglavila u čeljusti, savladan velikim bolom počeo svakoga mamiti nagradom da mu je izvuče.

Najzad, zakletvom ubijedi ždrala koji svoj dugi vrat povjeri vučjoj čeljusti i nad vukom izvrši opasnu operaciju. Kada je od njega zatražio ugovorenu nagradu, rekne mu ovaj: „Nezahvalan si ti, koji si iz mojih usta izvukao čitavu glavu i još tražiš platu“.

Lat. *Lupus et Gruis*

*Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
bis peccat: primum quoniam indignos adiuvat,
impune abire deinde quia iam non potest.
Os devoratum fauce cum haereret lupi,
magno dolore victus coepit singulos
inlicere pretio ut illud extraherent malum.*

---

²⁷ Phaedrus, *Ibid.*

*Tandem persuasa est iureiurando gruis,
gulae quae credens colli longitudinem
periculosam fecit medicinam lupo.
Pro quo cum pactum flagitaret praemium,
'Ingrata es' inquit 'ore quae nostro caput
incolume abstuleris et mercedem postules'.²⁸*

Analiza: Likovi u basni su vuk i ždral. Vuk predstavlja personifikaciju moći odnosno vladara koji se nikoga ne boji i niko mu nije potreban, sve dok ga ne zadesi neka nevolja. Tada traži pomoć i nudi za uzvrat sve dok se ne riješi te nevolje, a onda kada je se riješi zaboravi na one koji su mu u tome pomogli, a nerijetko te iste omalovaži do mjere da budu zahvalni samo što su u životu još. Pa kao što nam i sam Fedro na početku basne poručuje, ždral je napravio dvije greške time što je od vuka zatražio nagradu: prva greška što je uopšte pomogao vuku, a zatim što je nakon ukazane pomoći tražio nagradu.

5.6. *Magarac i lav u lovu*

Prijevod: Čovjek bez snage, hvaleći se riječima vara one koji ga ne poznaju, a onima koji ga poznaju predmet je podsmjeha.

Lav je htio da lovi u društvu sa magarcem, pokrije ga granjem i u isto mu vrijeme rekne da životinje plaši svojim glasom koji im nije poznat, a on će ih u bježanju uhvatiti. Tada dugouhi magarac iznenada zanjače iz sve snage i zbuni životinje za njih novim i čudnim glasom. Dok su one uplašene hitale poznatim im izlazima iz šume bile su izložene strašnom napadu lava. Kada se on zamorio od ubijanja izazove magarca i naredi mu da prestane da njače. Tada besramni magarac upita: „Kako ti izgleda pomoć koju ti je učinio moj glas?“ „Izvanredno. tako mi je pomogao“, odgovori lav, da bih od straha isto tako bježao kad ne bih znao koliko si hrabar i ko su ti roditelji.

Lat. *Asinus et Leo Venantes*

---

²⁸ Phaedrus, *Ibid.*

*Virtutis expers, verbis iactans gloriam,
ignotos fallit, notis est derisui.
Venari asello comite cum vellet leo,
contextit illum frutice et admonuit simul
ut insueta voce terreret feras,
fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
clamorem subito totis tollit viribus,
novoque turbat bestias miraculo:
quae, dum paventes exitus notos petunt,
leonis adfliguntur horrendo impetu.
Qui postquam caede fessus est, asinum evocat,
iubetque vocem premere. Tunc ille insolens
'Qualis videtur opera tibi vocis meae?'
'Insignis' inquit 'sic ut, nisi nossem tuum
animum genusque, simili fugissem metu'.²⁹*

Analiza: Basna je napisana u formi dijaloga između lava i magarca. Ukoliko bismo basnu posmatrali kroz socio-političke tendencije tadašnjeg doba, onda zaključujemo da lav zapravo predstavlja onoga koji se nalazi na vlasti, jer su stereotipne osobine lava moć, hrabrost, neustrašivost. Magarac sa druge strane predstavlja osobinu naivnosti. Prema tome, magarac je marioneta kojom lav manipuliše. Obično vladar za takvog čovjeka bira slabijeg od sebe, ko ni na koji način ne može ugroziti njegovu poziciju. Magarac, sa osobinom naivnosti na trenutak se osjeti poželjnim i korisnim.

5.7. *Jelen na izvoru*

Prijevod: Ova priča dokazuje da je često korisnije ono što prezireš od onoga što hvališ.

Kada se napio vode, jelen zastade kod izvora i u vodi ugleda svoj lik. Dok je, diveći se, hvalio svoje granate rogove i kudio prekomjerno tanke noge, iznenada ga uplaše glasovi lovaca, pa poče da bježi preko polja. Hitrim trkom zavara pse i onda uđe u šumu u kojoj mu se rogovi zapletu u granje i spriječe da bježi te ga psi počeše bijesno ujedati.

---

²⁹ Phaedrus, *Ibid.*

Tada je priča se, umirući rekao ove riječi: „O mene nesrećnika! Tek sada shvatam koliko mi je bilo korisno ono što sam prezirao i koliko je kobno ono što sam hvalio“.

Lat. *Cervus ad Fontem*

*Laudatis utiliora quae contempseris,
saepe inveniri testis haec narratio est.
Ad fontem cervus, cum bibisset, restitit,
et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua
crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
venantum subito vocibus conterritus,
per campum fugere coepit, et cursu levi
canes elusit. Silva tum excepit ferum;
in qua retentis impeditus cornibus
lacerari coepit morsibus saevis canum.
Tum moriens edidisse vocem hanc dicitur:
'O me infelicem, qui nunc demum intellego,
utilia mihi quam fuerint quae despexeram,
et, quae laudaram, quantum luctus habuerint'.³⁰*

Analiza: Glavni lik u ovoj basni je jelen. Smatramo da je Fedro kroz njegov lik, prikazao ne samo pojedinca nego i društvo koje je lakomisleno i ima površna gledišta. Vladari i oni koji pretenduju na vlast, znaju da će narod uvijek izabrati na osnovu prvog ličnog utiska. Suština basne jeste da ništa nije onako kako na oko izgleda.

5.8. *Lisica i gavran*

Prijevod: Onaj koji se raduje što ga hvale podmuklim riječima kasnije se zbog toga kaje i biva sramno kažnjen. Kada je gavran sjedeći na visokom drvetu htio da pojede komad sira ukraden sa prozora spazi ga lisica i onda počne ovako govoriti: „O kako ti je gavrane sjajno perje! Kako su ti lijepi tijelo i lik! Kada bi još imao i glas bio bi prvi među pticama“. A on,

---

³⁰ Phaedrus, *Ibid.*

ludak želeći da dokaže glas, ispusti sir iz usta, koji lukava lisica brzo zgrabi svojim nesitim zubima. Tek je tada gavran uzdahnuo što je zbog svoje gluposti bio prevaren.

Lat. *Vulpes et Corvus*

*Quae se laudari gaudent verbis subdolis,
serae dant poenas turpi paenitentia.
Cum de fenestra corvus raptum caseum
comesse vellet, celsa residens arbore,
vulpes invidit, deinde sic coepit loqui:
'O qui tuarum, corve, pinnarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret'.
At ille, dum etiam vocem vult ostendere,
lato ore emisit caseum; quem celeriter
dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit corvi deceptus stupor.³¹*

Analiza: Basna je prikazana kroz dijalog dva lika koji imaju veoma slične karakteristike. Sa jedne strane imamo gavrana, koji je ptica lešinar i kojeg često povezujemo sa lošim osobinama kao što je prevara i neko ko sluti nevolje. Sa ukradenim komadom sira nije ni pomislio da će naići na nekoga ko će mu isti preoteti onako kako ga se i on sam dočepao. Odnosno, s druge strane ga je dočekaao neko mudriji i lukaviji, koji je taktizirajući uspio da prevari sličnog sebi. Da zaključimo, u politici je najefikasnija isprobana formula „Upri prstom u jedno da bi ostvario drugo.“

5.9. *Magarac i stari pastir*

Prijevod: Pri promjeni državne uprave sirotinja najčešće mijenja ime gospodara. Da je to istina dokazuje ova mala basna.

---

³¹ Phaedrus, *Ibid.*

Neki plašljiv starac napasao je magarca na livadi. Uplašen iznenadnom vikom neprijatelja, stane nagovarati magarca da bježi da ne bi bili zarobljeni. A magarac ravnodušno upita:

„Hoće li mi molim po tvome mišljenju pobjednik natovariti dva samara?“ Starac odgovori odrično. „Šta me se dakle tiče kome ću služiti“ rekne magarac, „kada već moram da nosim samar.“

Lat. *Asinus ad Senem Pastorem*

*In principatu commutando civium
nil praeter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum, parva haec fabella indicat.
Asellum in prato timidus pascebat senex.
Is hostium clamore subito territus
suadebat asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus 'Quaeso, num binas mihi
clitellas impositurum victorem putas?'
Senex negavit. 'Ergo, quid refert mea
cui serviam, clitellas dum portem unicas?'³²*

Analiza: U ovoj basni izdvojit ćemo ravnodušnost magarca, a koja nam kazuje da je on svjestan svoga položaja u društveno političkoj piramidi i da taj njegov položaj, u ovom slučaju potlačenosti, nije bio promijenjen kod sadašnjeg vladara, vjerojatno ni kod prethodnog, a sigurno neće biti ni kod svakog sljedećeg - jer je svjestan samoživosti onih koji su na vlasti.

5.10. *Stari lav, vepar, bik i magarac*

Prijevod: Svako ko izgubi svoj nekadašnji ugled, postaje igračka, kada zapadne u nevolju, čak i za strašljivce.

Kada je lav, malaksao od godina i bez snage, ležao dišući posljednjim dahom, dođe mu vepar i udarcem svojih smrtonosnih zuba brzim kao munja osveti se za nekada pretrpljenu

---

³² Phaedrus, *Ibid.*

nepravdu. Odmah zatim bik svojim opasnim rogovima probode tijelo neprijatelja. Kada magarac vide kako oni nekažnjeno vrijeđaju zvijer, kopitom joj razbije čelo. Izdišući lav rekne: „Teško sam podnio da me jaki vrijeđaju. Čini mi se zaista da dva puta umrem što tebe sramoto prirode moram podnijeti.“

Lat. *Leo Senex, Aper, Taurus et Asinus*

Quicumque amisit dignitatem pristinam,

ignavis etiam iocus est in casu gravi.

Defectus annis et desertus viribus

leo cum iaceret spiritum extremum trahens,

aper fulmineis spumans venit dentibus,

et vindicavit ictu veterem iniuriam.

Infestis taurus mox confodit cornibus

hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum

impune laedi, calcibus frontem extudit.

At ille exspirans 'Fortis indigne tuli

mihi insultare: Te, Naturae dedecus,

quod ferre certe cogor bis videor mori'.³³

Analiza: Glavni likovi u basni su lav, vepar, bik i magarac. Posmatrano kroz politički aspekt, Fedro nam u ovoj basni želi reći da svaka vlast ima rok trajanja i nije vječna, i kada se primakne taj trenutak, čak i oni koji su u tom lancu društveno političkog života bili najnebitniji, odnosno predstavljali najslabiju kariku dolaze u poziciju da zadaju smrtonosni udarac. Zbog toga nam Fedro poručuje da svako ko izgubi nekadašnji ugled, postaje igračka pa čak i za strašljivce.

5.11. *Lasica i čovjek*

Prijevod: Lasica koju je uhvatio čovjek htjela je da izbjegne smrt koja joj je prijetila pa rekne: „Poštedi me molim te. Čistim ti kuću od dosadnih miševa.“ Čovjek odvrati: „Da to činiš mene radi, bio bih ti zahvalan i oprostio bih ti kad me moliš. A sada, zato što se trudiš samo da bi mogla uživati u ostacima koje bi miševi oglodali, a u isto vrijeme i da njih

---

³³ Phaedrus, *Ibid.*

proždreš nemoj pripisivati sebi u zaslugu ono što mi nisi učinila.“ Govoreći tako ubije nepoštenu životinju.

U ovoj basni treba sami sebe da poznaju oni koji samo misle na svoju ličnu korist i neoprezno iznose svoje tobožnje zasluge.

Lat. *Mustela et Homo*

*Mustela ab homine prensa, cum instantem necem
effugere vellet, 'Parce, quaeso', inquit 'mihi,
quae tibi molestis muribus purgo domum'.
Respondit ille 'Faceres si causa mea,
gratum esset et dedissem veniam supplici.
Nunc quia laboras ut fruaris reliquiis,
quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
noli imputare vanum beneficium mihi'.
Atque ita locutus improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
quorum privata servit utilitas sibi,
et meritum inane iactant imprudentibus.³⁴*

Analiza: Glavni likovi u basni su lasica i čovjek. Kroz njihov dijalog, zaključujemo da lasica predstavlja osobinu samouvjerenosti i nadmenosti. Kada ovo prenesemo u društveno politička zbivanja Fedrovog doba, možemo zaključiti da u političkoj hijerarhiji malo je onih koji ne gledaju samo svoju korist, obično u svemu čega se dohvate pokušavaju da izvuku vlastitu dobrobit, i tako uhvaćeni na djelu, obično se hvataju za najtanje slamke spasa samo da bi preživjeli, pripisujući sebi zasluge koje bi mogao ostvariti svako drugi ko bi se našao na njihovom mjestu.

5.12. *Vjeran i pas*

Prijevod: Ljudima je mio onaj koji je iznenada darežljiv, dok iskusnima uzalud plete zamke.

---

³⁴ Phaedrus, *Ibid.*

Lopov noću baci komad hljeba psu kušajući da li ga datim jelom može pridobiti. „Hej, ti“, rekne pas, “zar hoćeš da mi zavežeš jezik kako ne bih mogao da lajem gospodaru? Veoma se varaš. Ova tvoja neočekivana darežljivost nalaže mi da budno pazim kako ti zbog moje greške ne bi ostvario dobit.“

Analiza: Fedor nam poručuje kako je naivne ljude lako pridobiti, dok oni koji su već jednom prošli kroz to i imaju neko iskustvo, ne može zavarati obična darežljivost. Iznenađni darovi ne mogu biti znak dobre volje, nego potkupljivanje.

Lat. *Canis Fidelis*

*Repente liberalis stultis gratus est,
verum peritis inritos tendit dolos.
Nocturnus cum fur panem misisset cani,
obiecto temptans an cibo posset capi,
'Heus', inquit 'linguam vis meam pracludere,
ne latrem pro re domini? Multum falleris.
Namque ista subita me iubet benignitas
vigilare, facias ne mea culpa lucrum'.³⁵*

5.13. *Žaba i bik*

Prijevod: Nemoćan propada kad hoće da podržava moćnog.

Jednom žaba na livadi spazi bika, pozavide mu na veličini, počne nadimati svoju naboranu kožu pa uputa svoju djecu dali je šira od bika. Oni odgovore odrično. Žaba ponovo napne kožu većim naporom i na isti način zapita ko je veći. Djeca joj odgovore: „Bik“. Kada je naljućena htjela najzad jače da se nadme, rasprsnje se i uginje.

Lat. *Rana Rupta et Bos*

*Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem,
et tacta invidia tantae magnitudinis
rugosam inflavit pellem. Tum natos suos*

---

³⁵ Phaedrus, *Ibid.*

*interrogavit an bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
maiore nisu, et simili quaesivit modo,
quis maior esset. Illi dixerunt 'bovem'.
Novissime indignata, dum vult validius
inflare sese, rupto iacuit corpore.*

Analiza: Žaba u ovoj basni predstavlja personifikaciju pohlepe i zavidnosti, odnosno nezadovoljstva sa onim što imamo i ne prihvaćanja da postoji neko drugi ko je pametniji, i ima više. U toj svojoj prevelikoj pohlepi za dostizanjem onoga što drugi imaju, izgubiš i ono što si sigurno imao.

5.14. Psi i krokodili

Prijevod: Oni koji obazrivim ljudima daju rđave savjete trude se uzalud i bivaju sramno ismijani.

Priča se da su psi trčeći pili vodu u rijeci Nilu da ih krokodili ne bi zgrabili. Kada je, dakle, neki pas trčeći počeo da pije vodu, ovako mu krokodil rekne: „Loči mirno koliko hoćeš. Nemoj se bojati.“ A pas odvrati: „Tako bih, Herkula mi, i činio kada ne bih znao da si željan moga mesa.“

Lat. *Canes et Corcodilli*

*Consilia qui dant prava cautis hominibus
et perdunt operam et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
a corcodillis ne rapiantur, traditum est.
Igitur cum currens bibere coepisset canis,
sic corcodillus 'Quamlibet lambe otio,
noli vereri'. At ille 'Facerem mehercules,
nisi esse scirem carnis te cupidum meae'.³⁶*

---

³⁶ Phaedrus, *Ibid.*

Analiza: Fedro nam u ovoj basni oslikava klasičan oblik nepovjerenja kroz lik psa, koji ne vjeruje ne zbog toga što mu nešto nije poznato ili je novo, nego upravo suprotno, zato što veoma dobro zna šta se krije iza naizgled slatkih i ohrabrujućih riječi krokodila, koji je kako je poznato krvoločna životinja ubica.

5.15. *Lisica i roda*

Prijevod: Ne treba nikome škoditi. Basna opominje ako neko nanese uvredu, treba da bude kažnjen sa istim pravom.

Priča se da je lisica prva pozvala rodu na ručak i u patini joj iznijela žitku čorbu koju gladna roda ni na koji način nije mogla probati. Kada je ona, sa svoje strane pozvala lisicu, stavi na sto lagonu punu udrobljenoga jela. Gurajući kljun u lagonu, samo je jela do mile volje a gošću mučila glađu. Kada je lisica uzalud lizala vrat lagone, čuli smo da je ptica selica ovako rekla: „Svako treba mirno da snosi ono zašto je dao primjer.“

Lat. *Vulpes et Ciconia*

*Nulli nocendum: si quis vero laeserit,
multandum simili iure fabella admonet.*

*Ad cenam vulpes dicitur ciconiam
prior invitasse, et liquidam in patulo marmore
posuisse sorbitionem, quam nullo modo
gustare esuriens potuerit ciconia.*

*Quae, vulpem cum revocasset, intrito cibo
plenam lagonam posuit; huic rostrum inserens
satiatur ipsa et torquet convivam fame.*

*Quae cum lagonae collum frustra lamberet,
peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
'Sua quisque exempla debet aequo animo pati'.³⁷*

Analiza: Kako nam i sam Fedro na početku basne govori, poruka koju trebamo usvojiti jeste da ne treba činiti drugima ono što i sam ne želiš da se tebi čini. Takvu je poruku shvatila

---

³⁷ Phaedrus, *Ibid.*

i lisica, personifikacija lukavosti, koja je nastojala da se našali sa rodom ali je na kraju završila na jednak način.

5.16. *Žabe se boje bitke bikova*

Prijevod: Mali trpe kada se moćni svađaju.

Žaba u bari, posmatrajući borbu bikova rekne: „Jao kakva nam opasnost prijeti!“ Kada ju je druga upitala zašto je to rekla pošto se bikovi bore o prvenstvo u stadu i pošto govoda žive daleko od njih, „Oni imaju odvojena staništa“, odgovori prva, „i druge su vrste. Ali onaj koji bude istjeran iz kraljevstva u gaju i pobjegne, doći će da se skloni u skrivene zaklone bare pa će nas izgaziti i izgnječiti svojim tvrdim papcima. Eto kakve veze ima sa nama bijes ovih bikova“.

Lat. *Ranae Metuentes Proelia Taurorum*

Humiles laborant ubi potentes dissident.

Rana e palude pugnam taurorum intuens,

'Heu, quanta nobis instat perniciēs' ait.

interrogata ab alia cur hoc diceret,

de principatu cum illi certarent gregis

longeque ab ipsis degerent vitam boves,

'Sit statio separata ac diversum genus;

expulsus regno nemoris qui profugerit,

paludis in secreta veniet latibula,

et proculcatas obteret duro pede.

Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet'.³⁸

Analiza: Ova basna oslikava društveno političku situaciju Fedrovog doba, ali sa pravom možemo reći i svakog novog gdje prepucavanje i borba za vlast dva ili više političkih subjekata neće pogubno završiti za onog koji izgubi, već uvijek na štetu neke treće strane, odnosno one koja je najslabija karika, u ovom slučaju narod.

---

³⁸ Phaedrus, *Ibid.*

5.17. Vuk i pas

Prijevod: Koliko je slatka sloboda, ispričat ću u nekoliko riječi.

Ugojenog psa slučajno sretno neobično mršav vuk. Zastanu, i pošto su se pozdravili upita vuk: „Zbog čega si tako sjajan? Od kakvog si se jela toliko ugojio? Ja sam mnogo snažniji od tebe pa ipak umirem od gladi.“

Pas objasni prosto: „Isti ćeš takav i ti biti ako možeš mom gospodaru da učiniš istu uslugu kao i ja.“

„Šta to?“ Upita onaj. „Da budeš čuvar praga i da mu noću čuvaš kuću od lopova.“

„Spreman sam na to. Sada podnosim snijeg i kišu i živim teškim životom u šumi. Koliko će mi biti lakše da živim pod krovom i u besposlici jedem obilnu hranu.“

„Hajde onda sa mnom.“ Dok su išli primijeti vuk da je lanac ogulio vrat psu.

„Odakle ti to prijatelju?“ - „Ništa“. „Reci mi ipak molim te. „Pošto izgleda da sam ljut danju me vezuju da po danu spavam i budem budan kada dođe noć. Uvečer me odriješe i tada lutam kuda mi se sviđa. Donose mi hljeb od svoje volje. Sa svoje trpeze gospodar mi daje kosti, sluge mi bacaju komade i jela koja im preostaju. Tako se moj trbuh puni bez truda.“ „A da li je slobodno da ideš kuda želiš?“ „Nije slobodno nikako odvrati pas.“ „Uživaj ono što hvališ psu! Ne volim ni kralj da budem ako nisam slobodan.“

Lat. *Lupus ad Canem*

Quam dulcis sit libertas breuiter proloquar.

Canis perpasto macie confectus lupus

forte occurrit; dein, salutati inuicem

ut restiterunt," Vnde sic, quaeso, nites?

Aut quo cibo fecisti tantum corporis?

Ego, qui sum longe fortior, pereo fame."

Canis simpliciter: "Eadem est condicio tibi,

praestare domino si par officium potes."

"Quod?" inquit ille. "Custos ut sis liminis,

a furibus tuearis et noctu domum.

*Adfertur ultro panis; de mensa sua
 dat ossa dominus; frusta iactat familia,
 et quod fastidit quisque pulmentarium.
 Sic sine labore uenter impletur meus."*
*"Ego uero sum paratus: nunc patior niues
 imbresque in siluis asperam uitam trahens.
 Quanto est facilius mihi sub tecto uiuere,
 et otiosum largo satiari cibo!"*
*"Veni ergo mecum." Dum procedunt, aspicit
 lupus a catena collum detritum cani.*
*"Vnde hoc, amice?" "Nil est." "Dic, sodes, tamen."
 "Quia uideor acer, alligant me interdum,
 luce ut quiescam, et uigilem nox cum uenerit:
 crepusculo solutus qua uisum est uagor."
 "Age, abire si quo est animus, est licentia?"
 "Non plane est" inquit. "Fruere quae laudas, canis;
 regnare nolo, liber ut non sim mihi."³⁹*

Analiza: Smatramo da ova basna u sebi nosi ponajviše socio-političkih elemenata, od svih naprijed analiziranih. Naime, basna govori o tome, da dokle god služiš onima koji su na vlasti, činiš šta ti se kaže, i bez pogovora izvršavaš naredbe, zauzvrat ćeš imati sve što poželiš - osim naravno slobodne volje, koju si prodao onda kada si pristao na sve to. Onaj kome je važnija sloboda, obično će teže proći u životu, kao što je vuk u ovoj basni, ali će zato svoj ponos čvrsto nositi.

Kako ćemo u zaključku rada dati osvrt na spoznaje do kojih smo došli u našem istraživanju, prije svega moramo reći da smo za prikaz i analizu socio-političkih tendencija, odnosno Fedrovo nezadovoljstvo političkim stanjem u tadašnjoj državi, odabrali basne za koje brojni autori smatraju da na najbolji način prikazuju isto i koje imaju jasnu izraženu socijalno-političku tendenciju, s tim da se u korpusu izabranih najviše ističu basne Vuk i jagnje, Magarac starom pastiru i Žabe koje mole kralja. Općenito govoreći, likovi u basnama su životinje, mada u prologu Fedro spominje da je glas dao i drveću (vjerojatno u jednoj ili više basni koje su izgubljene), a same basne su zapravo prožete ironijom i humorom. Kako

---

³⁹ Phaedrus, *Ibid.*

J. Wight Duff naglašava: *Fedro vrlo pesimistično gleda na ljudsku prirodu i često prikazuje "trijumf nepravde"*. Basne sadrže eksplicitne moralne pouke koje dobivaju naklonost jasnoćom i realizmom likova.

6. ZAKLJUČAK

Iako je tema ovoga rada *Socio-političke tendencije u Fedrovim basnama* u zaključnim razmatranjima, u kojima dajemo osvrt na postavljene ciljeve, rezultate i spoznaje do kojih smo došli, na prvom mjestu ćemo istaći da je Fedro prvi basnopisac rimske književnosti i tvorac jednog novog roda u njoj, čime je ispunio jednu njenu prazninu. Dakle, to je njegova prva zasluga, i ne mala koje je bio svjestan i zbog koje se s pravom ponosio. Druga, ne manja mu je zasluga što je uticao blagotvorno na evropske basnopisce novog vijeka, i to najbolje pokazuje da njegovo djelo ima trajnu ljepotu i draž.

Spoznaje do kojih smo došli u ovom istraživanju jesu da iskazivanje društveno političkog nezadovoljstva na način koji je Fedro radio u svojim basnama, kroz karakteristike koje daje životinjama, a prikazujući između ostalog „potlačenost običnog/malog naroda“, nejednakost u tretmanu odnosno kažnjavanju, potom prikazujući osobine ljudi kao što su pohlepa, lukavstvo i sl., predstavljaju efektivan način za iskazivanje istoga, a pouke koje nam Fedro daje u svojim basnama se mogu primijeniti ne samo na tadašnje doba Rimskog carstva, nego i danas.

Fedrovo nezadovoljstvo tadašnjim društveno političkim prilikama nam posredno pokazuje i naslov sačuvane zbirke njegovih basni, *Ezopske basne Augustovog oslobođenika Fedra* iz kojeg se može vidjeti da je bio rob, a potom oslobođenik cara Augusta. Kako je postao rob, i još važnije kako je oslobođen iz naslova se ne vidi. Ali je činjenica da je on u svojim dvjema prvim knjigama, u većini napisanih basni izražavao nezadovoljstvo trenutnim društveno političkim životom u Rimu. Upravo se iz takvih razloga bio zamjerio Sejanu, komandantu Tiberijeve garde, bio izveden na sud, i možda oslobođen. Također, važno je spomenuti da se Fedro na više mjesta u svojim basnama žali na to da je zahvaljujući svojim basnama stekao (pored prijatelja) i dosta neprijatelja, ali o kojima ništa određeno ne govori.

Također, ono što je činjenica jeste da je Fedro nakon iznošenja svoga nezadovoljstva političkom situacijom u zemlji, kako smo vidjeli u prikazanim basnama, te nemilih događaja vezanih uz njegovo ropstvo, nastavio da piše, ali ne u istom maniru kao do tada. Njegove dvije posljednje knjige sadrže basne u kojima njegova satira postaje nevinija, u kojima prevladavaju basne općenite naravi, anegdote iz povijesti i života te opisni i poučni predmeti.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

1. Phaedrus, *Fabulae Aesopiae* (*Phaedri Augusti Liberti Liber Fabularum*, ed. A. Guaglianone, 1969)

Knjige

1. Adrados, F. R., *History of the Graeco-Latin Fable: Volume I: Introduction and from the Origins to the Hellenistic Age*. Trans, L. A. Ray. Revised and updated by G.-J. van Dijk. Leiden, 1999.
2. Bettelheim, Bruno, *Smisao i značenje bajki*, Roditeljska biblioteka 4, Zagreb, 2000.
3. Braund, Susanna M., *The Roman Satirists and Their Masks*, Bristol, 1996.
4. Crnković, Milan, *Dječja književnost - Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967.
5. Čubelić, Tvrtko, *Narodne pripovijetke*, ŠIZ „Zrinski“, Zagreb, 1980.
6. Fedro, *Ezopske basne*, (Prevod sa latinskog: Ratuslav Marić), Narodna knjiga Beograd, 1961.
7. Fedro, *Izbor Fedrovih basana: štivo, tumač, rečnik* (Prevod sa latinskog: Đisalović, Veselin), Parna štamparija Đorđa Ivkovića, 1904.
8. Henderson, John, *Phaedrus Fables: The Original Corpus*, Mnemosyne 52: 308–29. 1999.
9. Holzberg, Niklas, *The Ancient Fable: An Introduction*, translated by C. Jackson Holzberg, Bloomington, IN, 2002.
10. Lagumdžija, Nada, *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti*, Drugo dopunjeno izdanje, Hena Com, Zagreb, 2000.
11. Rosandić, Dragutin, *Metodika književnog odgoja*, Temeljci metodičkknjiževne enciklopedije, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
12. Sabadoš, Dionizije – Zmajlović, Zvonimir, *Anthologija Latina (Poezija): za više razrede klasične gimnazije, I. Tekst*, Školska knjiga Zagreb, 1975.

13. Sabadoš, Dionizije – Zmajlović, Zvonimir, *Anthologija Latina (Poezija): za više razrede klasične gimnazije*, II Komentar, Školska knjiga Zagreb, 1975.
14. Škreb, Zdenko - Stamać, Ante, *Uvod u književnost – teorija, metodologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998.
15. Vratović, Vladimir, Rimska književnosti, u: *Povijest svjetske književnosti 2*, (ur. Vladimir Vratović), Mladost, Zagreb 1977.

Članci

1. Chambry, Émile, *Aesopi Fabulae*, Vol. 1. Paris, 1925.
2. Champlin, Edward, *Phaedrus the Fabulous*, JRS 95: 97–123, 2005.
3. Jennings, Victoria, *Borrowed Plumes: Phaedrus Fables, Phaedrus Failures*, In *Writing Politics in Imperial Rome*, edited by W.J. Dominik, J. Garthwaite and P.A. Roche, pp. 225–48. Leiden, 2009.
4. Libby, Brigitte B., *The Intersection of Poetic and Imperial Authority in Phaedrus Fables*, CQ 60: 545–58, 2010.
5. Prodan, Janja, *Stilski elementi u basnama*, Zlatni danci 4 – Basne, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa, Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003.
6. Sablić Tomić, Helena, *Tipologija basne*, Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003.